

RHIF YMCHWIL CYMDEITHASOL:

03/2017

DYDDIAD CYHOEDDI:

31/01/2017

Gwerthusiad proses o'r cynllun peilot Sgiliau Hanfodol i'r rhai ar Ddedfrydau yn y Gymuned (SHDdG)

Crynodeb Weithredol

1. Cyflwyniad

- 1.1 Comisiynwyd Carney Green a Phrifysgol Metropolitan Manceinion (MMU) i gyflwyno gwerthusiad proses o'r cynllun peilot Sgiliau Hanfodol i'r rhai ar ddedfrydau yn y gymuned (SHDdG) ar ran Llywodraeth Cymru.
- 1.2 Rhwng 2009 a Mawrth 2015, cyllidwyd hyfforddiant Sgiliau Hanfodol i droseddwyr dan oruchwyliaeth statudol yn y gymuned, naill ai ar orchymyn cymunedol neu drwyddedau wedi carcharu, gan Lywodraeth Cymru dan Femorandwm o Ddealltwriaeth (MoDd) gyda'r Gwasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwyr (NOMS). Comisiynodd NOMS Ymddiriedolaeth Prawf Cymru i reoli cyflwyno'r ddarpariaeth ac fe wnaethont hwy yn eu tro is-gontractio i ddarparwyr Sgiliau Hanfodol a gyflwynodd yr asesu a'r dysgu yn swyddfeydd y gwasanaeth prawf ledled Cymru dan gontract i'r Ymddiriedolaeth.
- 1.3 Newidiodd hyn pan lansiwyd y cynllun peilot SHDdG ym mis Ebrill 2015. Bryd hynny, dechreuodd Llywodraeth Cymru gomisiynu'r ddarpariaeth Sgiliau Hanfodol yn uniongyrchol trwy gontract gyda'r darparwyr Dysgu Seiliedig ar Waith (DSW). Nod y newid hwn oedd creu agwedd fwy cyson at gyflwyno dysgu i unigolion diwaith ledled Cymru.
- 1.4 Nod yr ymchwil oedd deall sut y gweithiodd y cynllun peilot yn ymarferol, edrych i mewn i resymau am newid mewn cyfraddau cyfranogi a darparu tystiolaeth fel sail o wybodaeth i benderfyniadau yn

y tymor hwy ynghylch y model cyflwyno gorau.

2. Methodoleg

- 2.1 Defnyddiodd y gwerthusiad gymysgedd o ddulliau ymchwil ansoddol a meintiol, gan gynnwys: adolygiad damcaniaeth newid seiliedig ar ymgynghori gyda rhanddeiliaid allweddol fu'n ymwneud â datblygu a chyflwyno'r cynllun peilot; adolygiad llenyddiaeth o'r arferion gorau; cyfweiliadau teliffon unigol gyda'r darparwyr cyflwyno, a rheolwyr busnes/tîm rhanbarth cyflwyno y GPC a CAC; arolwg arlein ar gyfer rheolwyr troseddwy'r GPC/CAC a Hyfforddwyr Sgiliau Hanfodol; a dadansoddiad o gofnodion gweinyddol wedi eu gwneud yn ddiennw ar gyfer troseddwy'r oedd eu cofnodion yn dangos angen am Sgiliau Hanfodol a'r union niferoedd a ymunodd â hyfforddiant mewn gwirionedd.
- 2.2 Nid oedd data ar gael am nifer y troseddwy'r tybiwyd eu bod yn gymwys i'r ddarpariaeth neu a gyfeiriwyd ati dan y cynllun peilot, gan na chesglir y wybodaeth hon. O ganlyniad, ni fu modd mesur yn gadarn faint y galw am ddarpariaeth Sgiliau Hanfodol, nac ymchwilio i ba raddau yr oedd nifer y dysgwyr a ymrestrodd yn adlewyrchu'r galw hwn. Felly, dim ond data cyfweiliadau ansoddol oedd ar gael i ymchwilio i'r modd yr oedd y cynllun peilot yn rhedeg. Er mwyn cael y nifer a'r ystod mwyaf o ymatebion o arolygon a chyfweiliadau, cynhaliwyd cyfweiliadau mwy trylwyr gyda 13 o reolwyr timau troseddwy'r ac arweinwyr cyflwyno o bob rhanbarth ar draws Cymru. Cafwyd 43 ymateb hefyd gan reolwyr troseddwy'r a hyfforddwyr i'r arolwg arlein. Mae'r brif adran ar fethodoleg yn y prif adroddiad yn gosod allan y materion hyn yn fanylach.
- 2.3 Nid oedd barn y troseddwy'r na'r effaith ar eu deilliannau cyflogaeth/troseddu o fewn y cwmpas ac ni edrychwyd i mewn i hyn.

3. Canfyddiadau ac argymhellion allweddol

Arferion gorau

- 3.1 Cymharol ychydig o enghreifftiau sydd o werthusiadau cynlluniau sy'n cyflwyno hyfforddiant Sgiliau Hanfodol i droseddwy'r. Er hyn, amlygodd yr adolygiad llenyddiaeth nifer o ffactorau ynghylch yr arferion gorau. Ymysg y rhai mwyaf perthnasol i'r cynllun peilot SHDdG a chyflwyno darpariaeth yn y dyfodol yr oedd:
 - pwysigrwydd cyflwyno darpariaeth unswydd wedi ei theilwrio ar gyfer pob cleient;
 - yr angen i ddefnyddio arfau asesu cadarn a phriodol; ac
 - i Sgiliau Hanfodol fod yn rhan o becyn holistig o gefnogaeth i droseddwy'r.
- 3.2 Datgelodd yr ymchwil ansoddol ar gyfer yr ymchwil hwn fod rhai elfennau o'r arferion gorau a nodwyd o'r adolygiad llenyddiaeth yn digwydd ledled Cymru dan y cynllun peilot. Cafwyd enghreifftiau o hyfforddwyr yn teilwrio darpariaeth i droseddwy'r ac fel rhan o'r contract,

yr oedd gofyn i ddarparwyr gwasanaeth ddefnyddio Pecyn Cymorth Sgiliau Hanfodol Cymru (WEST) neu erfyn cyfatebol a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru i asesu anghenion troseddwyr.

- 3.3 Nododd y gwaith maes ansoddol hefyd esiamplau o amrywiaeth o agweddau ledled Cymru i gyflwyno Sgiliau Hanfodol er mwyn cwrdd ag anghenion troseddwyr gydag anghenion Sgiliau Hanfodol. Yr oedd arferion a nodwyd fel rhai arbennig o effeithiol yn cynnwys y canlynol:
- sesiynau cyfathrebu cychwynol lle'r oedd darparwyr cyflwyno yn rhoi gwybod i reolwyr troseddwyr am y cynnig Sgiliau Hanfodol;
 - datblygu perthynas rhwng hyfforddwyr a rheolwyr troseddwyr o'r cychwyn cyntaf – yr oedd hyn yn alluogwr pwysig o ran ennyn hyder, ac yn helpu i wella cyflymder gweithredu'r cynllun peilot;
 - trefnu apwyntiadau Sgiliau Hanfodol i ddysgwyr ar yr un dyddiau ag yr oedd gofyn iddynt ymweld â swyddfeydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol (GPC) neu'r Cwmni Adsefydlu Cymunedol i gyrchu gwasanaethau cefnogi eraill er mwyn lleihau nifer y siwrneiau yr oedd angen iddynt wneud;
 - newid y corff arholi/dyfarnu i ganiatáu cyflwyno unedau unigol yn hytrach na chymwysterau llawn;
 - datblygu dealltwriaeth rhwng hyfforddwyr a dysgwyr;
 - cyflwyno sesiynau i fenywod yn unig;
 - newidiadau i amseroedd sesiynau; a
 - creu deunyddiau dysgu unswydd wedi eu teilwrio.

Gweithredu a chyflwyno

- 3.4 Yr oedd y cynllun peilot yn mynnu bod hyfforddwyr yn cefnogi dysgwyr i weithio tuag at Lefel Mynediad 1 i Lefel 2, a lle bo modd, eu cyrraedd, mewn: cyfathrebu, cymhwysio rhif, a TGCh; a Lefel Mynediad 3 i Lefel 2 mewn sgiliau cyflogadwyedd¹. Fodd bynnag, dangosodd dadansoddiad o'r data a gasglwyd gan Lywodraeth Cymru gan ddarparwyr hyfforddiant nad oedd 40 y cant o weithgareddau dysgu yn canoli ar ennill cymwysterau.
- 3.5 Yn y rhan fwyaf o achosion, roedd hyfforddiant Sgiliau Hanfodol yn cael ei gyflwyno yn swyddfeydd GPC/CAC. Cyflwynodd dau ddarparwr hyfforddiant o ganolfannau darparwyr Dysgu Seiliedig ar Waith (DSW).
- 3.6 Tynnodd y gwerthusiad sylw at sawl her wrth weithredu'r cynllun peilot, ac yr oedd a wnelo'r rhain yn aml ag ymwneud darparwyr cyflwyno newydd. Arweiniodd hyn at oedi cyn cychwyn y ddarpariaeth, gan iddi gymryd amser i'r cynnig newydd gael ei gyfleu rhwng y darparwyr

¹ Mae cymwysterau Lefel Mynediad ar lefel is na chymwysterau Lefel 1. Mae cymhwyster Lefel 1 yn cyfateb i NVQ Lefel 1 neu TGAU D-G; cymhwyster Lefel 2 yn cyfateb i NVQ Lefel 2 neu TGAU A*-C; cymhwyster Lefel 3 yn cyfateb i NVQ Lefel 3 neu lefel A. Mae mwy o fanylion ar wefan Cymwysterau Cymru yn: <http://cymwysteraucymru.org/cymwysterau/lefel-mynediad-cymhwyster/?lang=cy>.

cyflwyno a'r rheolwyr troseddwy, ac i weithdrefnau gael eu gosod yn eu lle.

- 3.7 Yn gyffredinol, ni thybiwyd fod cyfathrebu yn effeithiol. Er enghraifft, canfu'r gwerthusiad nad oedd gan reolwyr troseddwy GPC/CAC ddealltwriaeth glir o feini prawf cymhwyster y cynllun peilot, a bod dryswch yn eu mysg ynghylch argaeledd daearyddol y ddarpariaeth Sgiliau Hanfodol, ac felly lle'r oedd modd cyfeirio troseddwy.
- 3.8 Yr oedd yn amlwg hefyd fod anghysonderau rhwng yr hyn yr oedd rheolwyr troseddwy yn disgwyl i gyflwyno ei olygu (e.e. yng nghyswllt sesiynau unigol neu grŵp), beth a gofiai rhai o'r cyfnod pan oedd cyflwyno dan reolaeth Ymddiriedolaeth Prawf Cymru, a'r hyn y bwriadai darparwyr gyflwyno.
- 3.9 Teimlai rheolwyr troseddwy GPC/CAC na chawsant y cyfle i gyfrannu at fanyleb y cynllun peilot, na chyfle chwaith i ymwneud â'r cynllun gweithredu ar gyfer Sgiliau Hanfodol, a allasai fod wedi helpu i wella dealltwriaeth o'r hyn yr oedd y darparwyr am ei gyflwyno a'r hyn y teimlai rheolwyr troseddwy oedd fwyaf addas i'w cleientiaid. Teimlwyd y pryder hwn gryfaf yng nghyswllt cleientiaid risg-uchel GPC. Hefyd, adroddwyd mai prin oedd profiad blaenorol y darparwyr o weithio gyda throseddwy, a chanlyniad hyn oedd nad oedd y darparwyr yn barod i gynnig agwedd sydd yn cwrdd ag anghenion penodol y dysgwyr.
- 3.10 Gwelwyd y model ariannol fel ffactor oedd yn cyfyngu ar yr hyn y gallai darparwyr gyflwyno; gwelwyd cyflwyno sesiynau unigol neu sesiynau grwpiau llai fel rhywbeth oedd yn llai ariannol hyfyw na sesiynau grwpiau mawr.
- 3.11 Yr oedd cyflwyno Sgiliau Hanfodol yn swyddfeydd GPC/CAC yn cael ei weld fel peth priodol, yn enwedig pan oedd yn cael ei gynllunio ochr yn ochr â ddarpariaeth gefnogol arall er mwyn lleihau nifer y teithiau y byddai'n rhaid i droseddwr wneud i'r swyddfa. Fodd bynnag, yr oedd lleoliad daearyddol y ddarpariaeth a'r pellter yr oedd yn rhaid i rai troseddwy deithio yn cael ei weld fel rhwystr i ymwneud, ac nid oedd argaeledd felly yn cael ei weld fel rhywbeth oedd yn gyffredinol. Nid oedd gan rai swyddfeydd GPC/CAC ddarpariaeth fewnol, a lle'r oedd ar gael yn fewnol, cafwyd enghreifftiau o ddarpariaeth yn dirwyn i ben dros gyfnod y cynllun peilot. Yr oedd hyn yn groes i'r hyn yr oedd Llywodraeth Cymru yn disgwyl i ddarparwyr gyflwyno, gan y dywedwyd yn glir y dylai'r ddarpariaeth fod ar gael ym mhob un o swyddfeydd y gwasanaeth prawf yn eu rhanbarth gyflwyno.

Cyfraddau cyfranogi

- 3.12 Dangosodd y dadansoddiad o'r data meintiol ostyngiad (44 y cant) yn nifer y gweithgareddau dysgu a gychwynwyd yn ystod y cynllun peilot, o gymharu â'r flwyddyn flaenorol (2014/15). Dangosodd y data hefyd gryn amrywiaeth rhwng nifer y dysgwyr a gychwynnodd weithgareddau dysgu gyda phob darparwr cyflwyno (yn amrywio o 1 i 91) o fewn y cynllun peilot cyfredol.
- 3.13 Dyma'r rhesymau allweddol a nodwyd o adborth rhanddeiliaid am gyfranogiad is yn y cynllun peilot SHDdG o gymharu â'r rhaglen a

reolwyd gan Ymddiriedolaeth Prawf Cymru:

- Yr oedd GPC a CAC yn dal i fynd trwy newid sefydliadol mewnol yn ystod cyfnod gweithredu'r cynllun peilot SHDdG.
 - Yr oedd bwloch amserol yn y ddarpariaeth, rhwng yr hyfforddiant a reolwyd gan Ymddiriedolaeth Prawf Cymru a chyflwyno'r cynllun peilot fel y'i goruchwyliwyd gan Lywodraeth Cymru, wedi gadael rheolwyr troseddwy'r yn amheus o'r ddarpariaeth newydd ac yn gwneud i ffwrdd â phosibilrwydd trosiad diwniâd i ddarpariaeth Sgiliau Hanfodol.
 - Nid oedd yn edrych fel petai proses glir ar gael i ddarparwyr cyflwyno oedd yn cefnogi cleientiaid risg uchel GPC. Dywedodd rheolwyr troseddwy'r GPC nad oeddent felly yn teimlo'n hyderus yn cyfeirio'r garfan hon at y ddarpariaeth. Mae'r canfyddiad, o'r dadansoddiad meintioli, fod y rhai sy'n cychwyn gweithgareddau dysgu yn dueddol o fod yn droseddwy'r llai aml, gyda hanes troseddu byrrach (ac felly yn llai tebygol o gael eu rheoli gan GPC) yn cefnogi hyn.
 - Dywedodd pedwar o reolwyr busnes/tîm GPC/CAC nad oedd eu rheolwyr troseddwy'r yn teimlo fod lleoliad grŵp yn wastad yn addas i'w cleientiaid, a'u bod wedi gofyn am i sesiynau unigol gael eu cyflwyno, ond dywedasant na allai'r darparwyr yn y rhan fwyaf o achosion gwrdd â'r angen hwn. Nid oedd manyleb y darparwr yn datgan a fyddai'r ddarpariaeth yn cael ei gyflwyno mewn grŵp neu yn unigol.
 - Yr oedd y contract ariannol ar gyfer darparwyr cyflwyno yn golygu eu bod yn cael eu talu yn unig am y dysgwyr yr oeddent yn ymwneud yn uniongyrchol â hwy. Felly, er mwyn cael yr elw ariannol mwyaf, yr oedd yn well iddynt hwy gyflwyno i grwpiau mawr. Golygodd hyn fod darpariaeth yn llai tebygol o fod ar gael yn swyddfeydd llai GPC/CAC.
 - Yr oedd bron i draean o'r rhai a ymatebodd i'r arolwg yn ansicr sut y byddai anghenion iaith Gymraeg dysgwyr yn cael eu hadnabod er mwyn bod yn sail o wybodaeth i gyflwyno Sgiliau Hanfodol, ac nid oeddent felly yn sicr a oedd anghenion iaith Gymraeg y grŵp cleientiaid yn cael eu hateb.
- 3.14 Er bod contract y darparwr yn dweud y byddai'r darparwyr o GPC, CAC a DSW yn ceisio datblygu arferion gwaith cyson er mwyn sicrhau bod cytundeb yn bodoli ar lefel Cymru gyfan i rannu gwybodaeth briodol am droseddwy'r, y gwendid a grybwyllwyd fwyaf gan yr ymatebwyr i'r arolwg am y cynllun peilot oedd diffyg cyfathrebu.
- 3.15 Canfu'r dadansoddiad data, o'r gweithgareddau dysgu a gyflwynwyd dan ddarparwyr, fod llai na 50 y cant wedi eu cwblhau (46%), gyda'r un gyfran o ddysgwyr yn tynnu allan o'u gweithgareddau dysgu (yn hytrach na'u cwblhau)². Yr oedd menywod yn llai tebygol na dynion o gwblhau'r holl weithgareddau dysgu a gychwynwyd ganddynt, ac yr oeddent yn llai tebygol i beidio â chwblhau unrhyw weithgareddau dysgu. Y prif

² Ni fu modd cymharu cyfraddau cyn-gwblhau â chyfraddau cwblhau'r cynllun peilot, ac nid oedd data dibynadwy ar gael am y cyfnod cyn y cynllun peilot.

bethau a nodwyd gan randdeiliaid oedd yn rhwystro'r grŵp cleient hwn rhag cymryd rhan mewn Sgiliau Hanfodol oedd: eu bod yn teimlo nad oedd arnynt ei angen neu nad oedd ganddynt gymhelliant; nad oeddent eisiau gweithio mewn grŵp; fod eu bywydau yn ddi-drefn; cyfrifoldebau gofal plant a gyrfa; a dod o hyd i waith.

- 3.16 Canfu'r ymchwil ansoddol fod rhanddeiliaid yn feirniadol o addasrwydd meini prawf cymhwyster y cynllun peilot. Tybiwyd fod y meini prawf yn rhy gaeth, e.e. nid oedd y sawl oedd mewn gwaith (a allai fod ar gontractau dim-oriau) na rhai dinasyddion tramor yn gymwys³ er bod rhanddeiliaid yn teimlo, o fewn y grwpiau hyn, fod gan gyfran uchel angen am Sgiliau Hanfodol.
- 3.17 Nid oedd y cofnodion data am y cynllun peilot yn cynnwys manylion am gyfeirio at ddarpariaeth at Sgiliau Hanfodol. Nid oedd modd felly i'r dadansoddiad hwn nodi lle cyfeiriwyd troseddwy'r at ddarpariaeth SHDdG, ond na chynigiwyd hyfforddiant iddynt, neu lle nad oeddent wedi ei gymryd. Mae hyn yn fwch pwysig yn y data. O ddadansoddi National Delius (NDeilus)⁴ NOMS datgelwyd fod gan bron i 2,700 o droseddwy'r ar ddedfrydau yn y gymuned anghenion Sgiliau Hanfodol, ac eto yr oedd y nifer a gychwynnodd ddarpariaeth SHDdG yn ystod cyfnod y cynllun peilot yn llai nag un rhan o ddeg o'r nifer hwn. Efallai bod llawer o resymau pam na dderbyniodd y rhai ag angen Sgiliau Hanfodol y ddarpariaeth. Heb fanylion ynghylch a bennwyd bod y troseddwy'r hyn yn addas ar gyfer y ddarpariaeth neu beidio, neu a chawsant eu cyfeirio, nid oes modd dod i gasgliad am gyfraniadau cymharol cyfraddau cyfeirio isel, nifer isel a dderbyniodd na ffactorau eraill, i gydradd isel y ddarpariaeth.

Argymhellion

- 3.18 Ar sail y canfyddiadau allweddol a drafodwyd uchod, datblygwyd nifer o argymhellion ar gyfer cyflwyno Sgiliau Hanfodol yn y dyfodol i droseddwy'r:
- 1 Datgelodd y gwerthusiad dystiolaeth, mewn rhai ardaloedd, fod Sgiliau Hanfodol yn cael eu cyflwyno ochr yn ochr â mathau eraill o gefnogaeth i droseddwy'r. Dylid ymestyn yr arfer hwn fel bod SHDdG yn cael ei ystyried yn holistig fel rhan o becyn ehangach o gefnogaeth sydd ar gael i droseddwy'r trwy reolwyr troseddwy'r GPC/CAC. Dylai cefnogaeth gael ei roi mewn dilyniant ynghylch blaenoriaethu anghenion troseddwy'r ac felly dylid rhoi pwyslais ar amseru cyfeiriadau yn briodol. Dylai hyn gael ei arwain a'i gydgordio

³ Mae contractau DSW Llywodraeth Cymru, y cyflwynwyd y cynllun peilot hwn dano, yn gweithredu dan feini prawf cymhwysedd llym, gan gydymffurfio â rheolau CSE sydd yn atal mynediad i bobl sydd "o genedligrwydd tramor anghymwys a'r rhai mewn gwaith rhan neu llawn amser".

⁴ System gwybodaeth rheoli yw NDeilus a ddefnyddir gan reolwyr troseddwy'r yn swyddfeydd lleol CAC a GPC i reoli eu gwaith gyda phob troseddwr a'u beichiau achos yn gyffredinol, ac i staff rheoli mewn swyddfeydd prawf ac ar lefel genedlaethol i fonitro a gweinyddu gwaith y sefydliad ac i ddeall y boblogaeth o droseddwy'r a thueddiadau yn y boblogaeth honno.

gan y rheolwr troseddwy.

- 2 Wrth gynllunio'r fanyleb ar gyfer Rhaglen Cyflogadwyaeth Pob Oedran newydd Llywodraeth Cymru, dylid creu panel o reolwyr busnes/tîm GPC a CAC a chynrychiolwyr rheolwyr troseddwy, gyda'r nod o fod yn sail o wybodaeth i'r fanyleb, er mwyn gwneud yn sicr fod gwersi'n cael eu dysgu o gyflwyno blaenorol a bod y ddarpariaeth yn cwrdd ag anghenion eu cleientiaid.
- 3 Datgelodd y gwerthusiad rai enghreifftiau lle'r oedd darparwyr cyflwyno y dyfarnwyd contractau iddynt dan y cynllun peilot eisoes yn gyfarwydd â gweithio gyda throseddwy. Ar gyfer rhaglenni'r dyfodol, dylai darparwyr cyflwyno naill ai feddu ar brofiad blaenorol o gyflwyno hyfforddiant Sgiliau Hanfodol i droseddwy, neu dylid eu hysbysu yn glir am anghenion y grŵp hwn cyn tendro am y gwaith (gallai hyn fod ar ffurf gweithdy gyda chynrychiolaeth o blith rheolwyr troseddwy). Trwy i ddarparwyr cyflwyno ddod i ddeall yn iawn anghenion y garfan (e.g. dangosodd y data mai lefel isel iawn o sgiliau oedd gan y garfan, gyda'r cymhwyster uchaf gan dri chwarter y rhai a gychwynnodd weithgareddau dysgu ar lefel is na Lefel Mynediad), dylai arwain at agweddau cyflwyno mwy effeithiol sydd yn cwrdd â'u hanghenion.
- 4 Ar gyfer rhaglenni'r dyfodol, lle bo modd, dylid cael cyfnod o orgyffwrdd lle penodir darparwyr newydd i gyflwyno SHDdG tra bod y ddarpariaeth flaenorol yn dal i gael ei gyflwyno. Byddai hyn yn caniatáu cyfnod arweiniol i reolwyr busnes/arweinyddion timau, lle gallai darparwyr cyflwyno weithio gyda rheolwyr swyddfa, ac adeiladu perthynas gyda hwy, i gynllunio cyflwyno a chytuno ar brotocolau rhannu gwybodaeth.
- 5 Lle bo modd, dylid annog yr arfer o ganiatau hyblygrwydd yn narparu SHDdG, a ddatgelwyd mewn manau trwy'r astudiaeth hon, er mwyn gallu teilwrio cefnogaeth i'r unigolyn neu anghenion grwpiau penodol (e.e. cyflwyno sesiynau i fenywod yn unig).
- 6 Mae rhaglenni'r dyfodol angen agwedd glir a chadarn tuag at adnabod anghenion iaith Gymraeg dysgwyr a gofalu fod darpariaeth ar gael trwy gyfrwng y Gymraeg er mwyn cwrdd ag anghenion dysgwyr Cymraeg eu hiaith.
- 7 Adolygu'r gofyniad cymhwysedd ynghylch cyflogaeth. Er y dylid blaenoriaethu y sawl nad ydynt mewn gwaith, nid oedd meini prawf cymhwysedd SHDdG yn ystyried y math o swydd yr oedd yr unigolyn yn wneud, na'r math o gontract oedd ganddo (h.y., fe allai fod yn gontract dim-oriau). Gallai hyfforddiant Sgiliau Hanfodol alluogi unigolyn i symud ymlaen yn y farchnad gyflogaeth neu gael swydd fwy parhaol.
- 8 Dylai'r un arfau asesu gael eu defnyddio gan reolwyr troseddwy GPC/CAC, ac y mae angen llunio trefniadau monitro mwy effeithiol i adolygu data sy'n cael ei fewnbynnu a sicrhau y darperir y rhain i hyfforddwyr o fewn terfynau amser penodedig. Dylai hyn gael ei gefnogi trwy weithio ar y cyd rhwng GPC/CAC a Llywodraeth Cymru

i gytuno ar brosesau asesu a chyfeirio ar gyfer rhaglenni'r dyfodol.

- 9 Ar gyfer rhaglenni'r dyfodol , dylid adolygu'r mecanweithiau cyllido ar gyfer cyflwyno Sgiliau Hanfodol, er mwyn gwneud SHDdG yn fwy hygyrch ledled Cymru ac yn y rhanbarthau. Ni ddylai'r modd y mae contractau'n cael eu llunio droi darparwyr ymaith oddi wrth wneud darpariaeth mewn lleoliadau niferus a mwy cyfleus (i'r dysgwyr), neu o ymwneud â grwpiau llai.
- 10 Dylai rhaglenni'r dyfodol ymchwilio i bosibilrwydd cael hyfforddwr i ymwneud mwy â'r prosesau cyfeirio a chadw. Os bydd eu talu yn ddibynol ar nifer y rhai sy'n manteisio ar hyfforddiant Sgiliau Hanfodol a roddir ganddynt, dylent fod â lefel uwch o ymwneud â chefnogi ymwneud a chadw.
- 11 Gan adeiladu ar arferion da a nodwyd mewn rhai ardaloedd, lle medrodd hyfforddwr a dysgwyr ddatblygu cyd-ddealltwriaeth, dylai rhaglenni yn y dyfodol sy'n cyflwyno SHDdG annog darparwyr cyflwyno i ddarparu sesiynau blasu galw heibio i droseddwr yn swyddfeydd GPC/CAC. Byddai hyn yn galluodi darparwyr i ymwneud mwy yn gynharach a bod â pheth cyfrifoldeb ynghylch nifer y troseddwr a gyfeiriwyd, yn hytrach na bod hyn yn gyfrifoldeb rheolwr yn unig. Gallai hyn helpu i sicrhau bod y cynnig Sgiliau Hanfodol yn glir i droseddwr a gallai helpu i wella symbyliad troseddwr (rhwystr i ymuno a nodwyd gan yr astudiaeth).
- 12 Mae angen gwella arfau a phrosesau adborth ar gyfer rheolwr troseddwr GPC/CAC a darparwyr cyflwyno yn rhaglenni'r dyfodol. Er y cafwyd enghreifftiau o arfer da, nid oedd y prosesau yn y rhaglen beilot SHDdG yn gyson ar draws y rhanbarthau, ac nid oeddent yn effeithiol. Ar gyfer darpariaeth yn y dyfodol, dylid edrych i mewn i bosibilrwydd datblygu erfyn arlein i hyfforddwr gofnodi adborth. Da o beth fyddai cysoni'r wybodaeth a gofnodwyd gydag NDelius, fel na fydd angen cofnodi'r un wybodaeth ddwywaith.
- 13 Ar y lefel strategol, mae angen gwella'r mecanweithiau adrodd a monitro gan ddarparwyr i GPC/CAC ac oddi wrth GPC/CAC i Lywodraeth Cymru, er mwyn bod yn fwy atebol. Ar hyn o bryd, dim ond niferoedd sy'n ymrestru a gofnodir yng Nghofnod Dysgu Gydol Oes Cymru (LLWR)⁵ ac nid yw niferoedd y sawl a gyfeirir yn cael eu casglu ynghyd yn ganolog. Felly, ni all dadansoddiad ddangos faint o gyfeiriadau a wnaed na faint a arweiniodd at ymrestru. Da o beth fyddai i gofnodi cyfeiriadau fod yn ofyniad contractaidd ar reolwr troseddwr. Byddai hyn yn rhoi mwy o drosolwg i staff rheoli GPC a CAC am y modd mae'r prosiect yn cael ei gyflwyno, yn ogystal â rhoi cyfle i randdeiliaid strategol adolygu pa mor dda y mae'r polisi Sgiliau Hanfodol yn gweithio.

Awduron yr Adroddiad: Evelyn Hichens/Carney Green, Daniel Murray/Carney Green, Dr Paul Gray/MMU, Dr Hannah Smithson/MMU, a Richard McHugh/MMU

Adroddiad Llawn yr Ymchwil: Gwerthusiad proses o'r cynllun peilot Sgiliau Hanfodol i'r rhai ar Ddedfrydau yn y Gymuned (SHDdG)

Ar gael yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/evaluation-essential-sills-offenders-serving-sentences-community/?lang=cy>

Barn yr ymchwilwyr a fynegir yn yr adroddiad hwn, ac nid o raid farn Llywodraeth Cymru

Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â:

Sara James

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru, Parc Cathays

Caerdydd, CF10 3NQ

Ebost: sara.james@wales.gsi.gov.uk